

ผลของการวางแผนจำหน่ายต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลเสลภูมิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด Effects of Discharge Planning on Self - Care Behaviors for Diabetic Patients at Selaphum Hospital, Roi-Et Provincial Health Office.

ชนิษฐ์นาฏ จูริมาศ¹

Chanitnart Chureemas¹

บทคัดย่อ

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุขของโลก การรักษาเป็นเพียงการประคับประคองไม่ทำให้การสูญเสียการทำงานของอวัยวะต่างๆของร่างกายเท่านั้น แต่ถ้าหากผู้ป่วยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองที่เหมาะสมก็สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ใกล้เคียงภาวะปกติมากที่สุด จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการวางแผนการจำหน่ายผู้ป่วยอย่างเป็นระบบ จึงทำการศึกษาผลการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วย

วัตถุประสงค์การวิจัย : เพื่อศึกษาผลการวางแผนจำหน่าย และเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลตนเอง และระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ก่อนและหลังได้รับการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วย

วิธีการวิจัย : เป็นการวิจัยแบบทดลองเบื้องต้น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง คือก่อนและหลังการวิจัย 3 เดือน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลเสลภูมิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือน ตุลาคม 2557 จำนวน 30 ราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ ศึกษาเป็นแบบบันทึกการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยตามรูปแบบ D-METHOD และแบบวัดพฤติกรรมการปฏิบัติตัวในผู้ป่วยโรคเบาหวาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ Independent t-test

ผลการวิจัย : พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานหลังได้รับการวางแผนจำหน่าย ไปแล้ว 3 เดือน มีพฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในระดับที่สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการวางแผนจำหน่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ภายหลังได้รับการวางแผนจำหน่าย ไปแล้ว 3 เดือน มีระดับน้ำตาลในเลือด (FBS) ที่ต่ำกว่าก่อนได้รับการวางแผนจำหน่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป : การวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคเบาหวานโดยใช้รูปแบบ D-METHOD สามารถทำให้ผู้ป่วยเบาหวานมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดูแลตนเองได้ดีขึ้นและส่งผลให้ระดับน้ำตาลในเลือดลดลง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานควรนำการวางแผนจำหน่ายมาใช้ในการปรับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานเพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานสามารถดูแลตนเองได้อย่างต่อเนื่องเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

คำสำคัญ : การวางแผนจำหน่าย พฤติกรรมการดูแลตนเอง ผู้ป่วยเบาหวาน

¹พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลเสลภูมิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

ABSTRACT

Diabetes is a chronic disease as a global health problem. The treatment is only palliative care, not a loss of function of various organs of the body. However, they have appropriate self-care behaviors, lifestyle habits, which may occur, to be able to control blood sugar levels as normal as possible by themselves. Data were collected from diabetes patients who received as inpatient departments at selaphum hospital, In fiscal year 2013 showed that diabetics with high blood sugar. The diabetes patients of 80 percent, they haven't appropriate self-care behaviors and lifestyle habits.

Objective : The purpose researcher implemented a discharge planning, using Orem's conceptual theory of nursing and concepts of discharge planning and the nursing process together with an interdisciplinary team in conducting this study.

Method : This pre-experimental research aimed to study examine and compare self-care behaviors and levels of fasting blood sugar, in diabetes patients between before and after experimenting in a received discharge planning, The data were collected twice, before and after conducting the study. The sample consisted of 30 diabetes patients received as inpatients at selaphum hospital, Roi-et provincial health office. The study was conducted from August to October 2014, obtained using the purposive sampling technique is when a researcher chooses on accepted criteria. The instruments used for collecting data were a record form on discharge planning by D-METHOD Model and a self-care behaviors scale in diabetes patients. The collected data were analyzed through descriptive statistics by the uses of percentage, mean, standard deviation and Inferential statistics by the uses of independent t- test.

Results : The results of the research were as follows :

1. The diabetic patients that received the discharge planning, 3 months after being discharged, showed better self-care than before receiving the discharge planning at the .001 level of significance.
2. The diabetic patients that received the discharge planning, 3 months after being discharged, showed better a level of fasting blood sugar than before receiving the discharge planning at the .001 level of significance.

Conclusion : the discharge planning by D-METHOD Model could cause diabetes patients to have better self-care behavioral changes and to lower the level of fasting blood sugar. Therefore, those involving in taking care of diabetes patients should implement the discharge planning in adjusting self-care behaviors of diabetes patients in order for these patients to be able to continuity of care by themselves, to have a good quality of life.

key words : discharge planning, self-care behaviors, diabetic patients

ความเป็นมา

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุขของโลก การรักษาเป็นเพียงการประคับประคองไม่ให้เกิดการสูญเสียการทำงานของอวัยวะต่างๆของร่างกายเท่านั้น โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตจากเดิม ดูแลตนเองที่เหมาะสมกับโรค เพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ใกล้เคียงภาวะปกติมากที่สุด

จากข้อมูลสมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ (international diabetes federation : IDF) ได้รายงานว่าในปัจจุบันทั่วโลกมีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานมากกว่า 300 ล้านคน มีผู้เสียชีวิตด้วยโรคเบาหวาน 1 ล้านคนต่อปี เฉลี่ย 8 วินาทีต่อ 1 คน¹ และผู้ป่วยโรคเบาหวานร้อยละ 40 มีโอกาสที่จะเกิดโรคไตวายเรื้อรัง² การรักษาโรคเบาหวานเป็นเพียงการประคับประคองไม่ให้เกิดการสูญเสียการทำงานของอวัยวะต่างๆในร่างกายมากขึ้นเท่านั้น โดยการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตไปจากเดิม เพื่อการดูแลตนเองให้เหมาะสมกับโรค เพื่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ใกล้เคียงภาวะปกติมากที่สุด³

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดูแลต่อเนื่องในเขตพื้นที่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ในปีงบประมาณ 2556 พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีภาวะระดับน้ำตาลในเลือดสูง กลับมานอนรักษาในหอผู้ป่วยในด้วยภาวะน้ำตาลในเลือดสูง ร้อยละ 20 และผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มานอนรักษาในหอผู้ป่วยใน ร้อยละ 80 ปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลตนเอง สำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานทั้งด้านการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพและเท้า และด้านการใช้ยา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการวางแผนจำหน่ายที่มีระบบ จากการใช้ทฤษฎีการพยาบาลของโอเร็ม เน้นคิดเกี่ยวกับการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยและการใช้กระบวนการพยาบาลร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ เป็นแนวทางในการวิจัย โดยใช้รูปแบบ D-METHOD ซึ่งเป็นการเตรียมผู้ป่วยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคและการปฏิบัติตัว เริ่มตั้งแต่ผู้ป่วย

เข้มารักษา ในโรงพยาบาล จนกระทั่งจำหน่าย และการส่งต่อผู้ป่วยไปยังสถานบริการใกล้บ้านเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถปรับตัวในการดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถควบคุมอาการกำเริบของโรคได้ ชะลอการเสื่อมโทรมของอวัยวะต่างๆของร่างกาย ไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนของโรค ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาการวางแผนจำหน่ายและการดูแลต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานในชุมชนของโรงพยาบาลมัญจาคีรี⁴ ส่งผลให้ผู้ป่วยและญาติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลตนเอง ทั้งด้านการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพและเท้า และด้านการใช้ยา สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับใกล้เคียงภาวะปกติมากที่สุด ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเพิ่มขึ้น นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขเหมือนบุคคลทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ก่อนและหลังได้รับการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วย
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับน้ำตาลในเลือด (FBS) ของผู้ป่วยโรคเบาหวานก่อนและหลังได้รับการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) ชนิดศึกษา 1 กลุ่ม วัดก่อนและหลังการทดลอง (One Groups Pretest – posttest Design) ของผู้ป่วยเบาหวาน โดยเปรียบเทียบระหว่างการทดสอบก่อนและหลังจำหน่าย 3 เดือนในผู้ป่วยเบาหวานที่รับไว้รักษาในหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลเสลภูมิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รับไว้รักษาในหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลเสลภูมิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดในปีพ.ศ. 2557 จำนวน 30 คน

ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนด เครื่องมือ ในการดำเนินการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยตามรูปแบบ D-METHOD และแบบวัดพฤติกรรมการปฏิบัติตัวในผู้ป่วยโรคเบาหวาน จำนวน 1 ฉบับ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขึ้นเตรียมความพร้อม ทั้งด้านการทบทวนเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดเตรียมบุคลากร และทำความเข้าใจในการดำเนินการวิจัยของทีม

ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นปฏิบัติการ

1. โดยการวิเคราะห์สถานการณ์การวางแผนการจำหน่ายผู้ป่วยโรคเบาหวานตามลำดับขั้นตอนจนครบขั้นตอนและประเมินผล

2. พัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยใช้รูปแบบ D-METHOD

3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างทีม เพื่อจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยใช้รูปแบบ D-METHOD

4. นำการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคเบาหวาน มาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 รายโดยกำหนดแผนจำหน่ายตามความต้องการของผู้ป่วยแต่ละรายโดยใช้กระบวนการพยาบาลในการประเมินปัญหาความต้องการของผู้ป่วยและปฏิบัติตามแผนการจำหน่ายเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดูแลตนเองตามรูปแบบ D-METHOD โดยดำเนินการต่อเนื่องกันจนกระทั่งจำหน่ายประเมินผลการปฏิบัติเป็นระยะๆ

5. ประเมินผลลัพธ์การดูแลตามวัตถุประสงค์หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล 3 เดือน ที่คลินิกเบาหวานแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลเสลภูมิ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานและทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับน้ำตาล

ในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานก่อนและหลังได้รับการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโดยใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ dependent t-test หลังจากการทดสอบการแจกแจงของข้อมูลเป็นโค้งปกติ

ผลการวิจัย

ผลการวางแผนจำหน่ายต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลเสลภูมิ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการวางแผนจำหน่าย โรงพยาบาลเสลภูมิ สำนักรงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.3 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.7 มีสถานภาพสมรสมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70 มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.3 มีอาชีพทำไร่/ทำนา มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 96.7 ส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจของครอบครัวเพียงพอต่อใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 93.3 ระยะเวลาที่เป็นผู้ป่วยเบาหวาน ไม่เกิน 10 ปีและระหว่าง 10 ถึง 19 ปี มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 50 ส่วนใหญ่ไม่มีโรคที่เป็นร่วมกับเบาหวานคิดเป็นร้อยละ 86.7 การเสพติด ส่วนใหญ่ไม่เสพติดสิ่งเสพติดใดๆ คิดเป็นร้อยละ 83.3 และ BMI ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับปกติคือ 18.5 - 24.9 กก./ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 76.7

พฤติกรรมการดูแลตนเองรายด้านของผู้ป่วยเบาหวานภายหลังได้รับการวางแผนจำหน่าย มีระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองรายด้านที่สูงขึ้นและ การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมดูแลตนเองรายด้าน ของผู้ป่วยเบาหวานก่อนและหลังได้รับการวางแผนจำหน่ายไปแล้ว 3 เดือน แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองรายด้านของผู้ป่วยเบาหวาน ก่อนและหลังได้รับการวางแผนจำหน่ายไปแล้ว 3 เดือน

พฤติกรรมการดูแลตนเองรายด้าน	N	$\bar{X}$		SD		t	p-value
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
1. ด้านการควบคุมอาหาร	30	2.09	3.03	.38	.22	-21.28	.000*
2. ด้านการออกกำลังกาย	30	1.78	2.77	.36	.27	-21.56	.000*
3. ด้านการดูแลสุขภาพและเท้า	30	2.00	3.10	.38	.23	26.34	.000*
4. ด้านการใช้ยา	30	2.26	3.22	.46	.24	-18.85	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 ปรากฏว่าผู้ป่วยเบาหวาน ภายหลังได้รับการวางแผนจำหน่าย มีค่าคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมการดูแลตนเองรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการวางแผนจำหน่ายในทุกๆด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

พฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมของผู้ป่วยเบาหวานภายหลังได้รับการวางแผนจำหน่าย มีระดับ พฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมที่สูงขึ้น แสดงดังตารางที่ 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมของผู้ป่วยเบาหวาน ก่อนและหลังได้รับการวางแผนจำหน่ายไปแล้ว 3 เดือน

การวางแผนจำหน่าย	N	$\bar{X}$	SD	t	p-value
ก่อนวางแผนจำหน่าย	30	2.03	0.22	-40.96	.000*
หลังวางแผนจำหน่าย	30	3.03	0.12		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ภายหลังได้รับการวางแผนจำหน่าย ไปแล้ว 3 เดือน มี พฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในระดับที่สูงขึ้นกว่าก่อน ได้รับการวางแผนจำหน่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระดับน้ำตาลในเลือด (FBS) ของผู้ป่วยเบาหวานภายหลังได้รับการวางแผนจำหน่าย มีค่าเฉลี่ย ลดลง แสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับน้ำตาลในเลือด (FBS) ของผู้ป่วยเบาหวานก่อนและหลัง ได้รับการวางแผนจำหน่ายไปแล้ว 3 เดือน

การวางแผนจำหน่าย	N	$\bar{X}$	SD	t	p-value
ก่อนวางแผนจำหน่าย	30	395.96	52.38	3.65	.001*
หลังวางแผนจำหน่าย	30	365.73	27.44		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป

จากการศึกษาผลการวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยใช้ รูปแบบ D-METHOD พบว่า 1) ผู้ป่วยมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองเฉพาะโรคที่ดีขึ้น และสามารถดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน 2) ทั้งด้านการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพและเท้า 3) ด้านการใช้ยาได้ดีขึ้น ทำให้ผู้ป่วยมีระดับน้ำตาลในเลือดลดลง ซึ่งการวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยใช้ รูปแบบ D-METHOD ประกอบด้วยการวางแผนการดูแลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แรกรับไว้ในโรงพยาบาล ระหว่างการดูแลรักษา จนกระทั่งจำหน่าย มีการประเมินปัญหาความต้องการการดูแล มีการสอน แนะนำ สนับสนุนให้ความรู้อย่างเป็นระบบการประสานงานร่วมกันระหว่างทีมสหสาขาวิชาชีพ 4) ซึ่ง Lowenstein และ Hoff 5) ให้ความสำคัญ การวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยเป็นบทบาทที่สำคัญของบุคลากรทุกสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วย การวางแผนจำหน่าย โดยใช้ D-METHOD ทำให้เกิดความชัดเจนในการประเมินปัญหาความต้องการการดูแล การจัดกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายต่อเนื่อง และมีแนวทางการให้ข้อมูลไม่ซ้ำซ้อน ช่วยให้ทีมสหสาขาวิชาชีพ สามารถประเมินปัญหาผู้ป่วยได้ครอบคลุมตามองค์ประกอบ ของการจำหน่ายผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพ 6) ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ได้รับการวางแผนจำหน่ายมีความรู้ ทักษะในการดูแลตนเองเมื่อกลับไปอยู่บ้าน ทำให้ปฏิบัติตัวดูแลตนเองได้ถูกต้อง สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ และลดอัตราการรักษาซ้ำใน โรงพยาบาล 7) นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขเหมือนบุคคลทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

1. นุชรี อาบสุวรรณ และนิตยา พันธุเวชย์ . [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 26 พฤษภาคม 2557]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.ddc.moph.go.th>.

2. ทวี ศิริวงศ์ และอุดม ไกรฤทธิชัย. กลเม็ดเคล็ดลับอย่างไรไตไม่วาย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย ; 2548

3. เกษิณี เพชรศรี. การจัดการด้านคุณภาพในการวางแผนจำหน่ายของหัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย และโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 2549

4. ปารณา มูลศรี. การพัฒนาการวางแผนจำหน่ายและการดูแลต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานในชุมชน ของโรงพยาบาลมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. [รายงานการศึกษานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น ; 2553

5. สรียญา ปิ่นเพชร. ผลของรูปแบบการดูแลต่อเนื่องต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองและการรับการรักษาซ้ำของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และพฤติกรรมในการดูแลของครอบครัว. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น ; 2552

6. พัชรา พันธุ์ขวงษ์. ประสิทธิภาพของรูปแบบการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจในวิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล. [รายงานการศึกษานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ; 2547

7. Lowenstein, Arlene J and Patricia S. Hoff. "Discharge Planning : A Study of Nursing Staff Involvement," Journal of Nursing Administration. 24(4) : 45-57 ; April, 1994.

8. สุกัตรา สรรพกิจบำรุง. ผลของโปรแกรมสุศึกษาในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดชนิดไม่พึ่งอินซูลิน ศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลประทาย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ; 2551

9.พรทิพย์ โคตรสมบัติ. การพัฒนาการ
ปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ :
การส่งเสริมควบคุมโรคของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2
โดยใช้กลุ่มช่วยเหลือตนเอง. [รายงานการศึกษาอิสระ
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ; 2550